

Dorota Barwińska

ROLA STOWARZYSZENIA WSPIERAJĄCEGO POBYTY NAUKOWE STUDENTEK I STUDENTÓW POLSKICH W NIEMCZECH W EDUKACJI DOROSŁYCH

Powstanie i rozwój Stowarzyszenia GFPS

Stowarzyszenie¹ rozumiane jest jako zrzeszenie, którego działalność reguluje statut, i którego stosunki zewnętrzne z otoczeniem są formalnie unormowane, tzn., że szersza społeczność akceptuje nie tylko sam fakt istnienia danego zrzeszenia, lecz także jego wewnętrzną strukturę oraz określone reguły i stosunki w nim panujące. W myśl ustawy o stowarzyszeniach² jest to zrzeszenie dobrowolne, samorządowe, trwałe o celach niezarobkowych. Określa ono samo swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności. Stowarzyszenie opiera swoją aktywność na społecznej pracy swoich członków.

Jedną z takich organizacji jest Stowarzyszenie Wspierające Pobyt Naukowe Studentek i Studentów Polskich w Niemczech (Gemeinschaft zur Förderung von Studienaufenthalten polnischer Studierender in Deutschland), używające również skrótowej formy swojej nazwy GFPS, które powstało we Fryburgu Bryzgowijskim (Freiburg im Breisgau). Zarejestrowane zostało zgodnie z niemiecką ustawą o stowarzyszeniach 4 maja 1984 roku i od tego czasu stało się pełnoprawną instytucją użyteczności publicznej.

W dziesięć lat później, 28 sierpnia w Baranowie Sandomierskim z inicjatywy byłych stypendystów, studentów i sympatyków związanych z GFPS powstała organizacja partnerska dla GFPS, Polsko-Niemieckie Stowarzyszenie Naukowo-Kulturalne GFPS – Polska. Powstałe zrzeszenie również wpisane zostało do rejestru stowarzyszeń i otrzymało osobowość prawną³. Miastem rodzimym Stowarzyszenia jest Kraków.

Ideą przyświecającą założycielom Polsko-Niemieckiego Stowarzyszenia Naukowo-Kulturalnego było stworzenie organizacji partnerskiej, ściśle współpracującej z GFPS, zarówno w dziedzinie wymiany stypendialnej, jak i naukowo-

¹ K. Z. Sowa, *Elementy socjologicznej teorii zrzeszeń*, Warszawa 1976, s. 23.

² H. Izdebski, *Fundacje i stowarzyszenia*, Warszawa 1994, s. 38.

³ Data wpisu do Rejestru Stowarzyszeń 2.11.1994 r., numer rejestru 1068.

kulturalnej. Płaszczyzną, na której organizacja ta znalazła miejsce dla swej działalności, było przełamywanie głęboko zakorzenionych stereotypów o Niemcach i Polakach, przesądów, a nawet niechęci, spowodowanej najczęściej lękiem przed nieznanym. Współpraca z partnerską organizacją GFPS miała stać się początkiem wspólnego przełamywania bariery obcości i dystansu.

Statut szczegółowo określa cele tych stowarzyszeń, a są nimi: wspieranie wymiany i współpracy naukowej, działania zmierzające do wzajemnego poznania ludzi, języka, kraju i kultury, a ponadto do rozwoju wszelkich kontaktów i wymiany kulturalnej między społeczeństwami Polski i Niemiec. Celem statutowym GFPS jest konfrontacja wyobrażeń o Polakach i Niemcach z rzeczywistością: i to nie tylko na płaszczyźnie naukowej, ale i społecznej. Poznawanie rzeczywistości nie z perspektywy kogoś „obcego”, lecz studenta, gościa, przyjaciela pomaga lepiej poznać i zaakceptować odmienności.

GFPS odróżnia się swoim charakterem od innych większych, nastawionych na masową wymianę stypendialną instytucji, stawiając na pierwszym planie bezpośrednie i osobiste kontakty. Stowarzyszenie to nie stanowi anonimowej instytucji, ale społeczność ludzi, których łączy – mimo częstych przeciwstawnych poglądów – chęć wspólnego działania i porozumienia. Ważnym elementem działalności Stowarzyszenia jest społeczna, bezinteresowna praca jego członków i sympatyków, co wpływa bezsprzecznie na niepowtarzalną atmosferę wewnątrz organizacji.

Początkowa działalność rozwijała się w sytuacji trudnej; w Polsce w dwa lata po wprowadzeniu stanu wojennego nie widać było nadziei na rychłe zmiany, a żelazna kurtyna utrudniała jakiegokolwiek oficjalne kontakty. Mimo to studenci fryburscy postanowili umożliwić polskim studentom studia w Niemczech. Pomysł ten spotkał się z poparciem niemieckiego naukowego środowiska uniwersyteckiego. Dzięki temu pionierska działalność Stowarzyszenia na rzecz porozumienia pomiędzy obydwoma krajami przyjęła realne formy. Polscy studenci mogli pogłębiać w Niemczech swoją wiedzę, poznawać kraj i kulturę naszych sąsiadów i budować pomosty na rzecz wspólnej przyszłości.

Od czasu swojego założenia GFPS zdobywała coraz więcej członków. W myśl statutu członkiem „może zostać każda osoba fizyczna [...] spełniająca warunki przewidziane w przepisach prawa, akceptująca cele i statut Stowarzyszenia oraz pragnąca wnieść swój wkład w urzeczywistnianie jego celów”. Przyjęcie w poczet członków zależy od decyzji Zarządu, którą podejmuje się na podstawie przedłożonego pisemnego wniosku. Liczba nowych członków wciąż wzrasta (w roku 1997 – 270 członków, w roku 1998 – 310 członków). W GFPS widoczna jest gotowość do nawiązania współpracy po powrocie ze stypendium, chęć podejmowania nowych stypendystów i opieki nad nimi i w efekcie społeczna praca w organizacji. Świadczy to przekonująco o przełamaniu stereotypowego sposobu myślenia i otwarciu na inną tradycję i kulturę.

Do Stowarzyszenia zaczęli przyłączać się studenci wielu niemieckich uniwersytetów i w 1987 roku istniały już grupy współpracujące w Regensburgu, Mainz, Koeln, Muenchen, Tuebingen, Goettingen, Heidelbergu i Wuertzburgu. Obecnie jest ich znacznie więcej. Działają one w takich miastach, jak: Berlin, Bielefeld, Bremen, Drezno, Freiburg, Greifswald, Hamburg, Hannover, Heidelberg, Kiel, Leipzig, Mainz, Marburg, Muenster, Oldenburg, Trier, Tuebingen. Liczba członków w Niemczech to blisko 500 osób.

Również w Polsce szybko rozpowszechniała się idea GFPS, co umożliwiło stworzenie organizacji o charakterze ogólnopolskim. W chwili obecnej we wszystkich większych miastach Polski (w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu) istnieją grupy lokalne ściśle ze sobą współpracujące. Obecnie GFPS – Polska skupia ponad 300 członków. Praca Stowarzyszenia opiera się w dużej mierze na działalności grup lokalnych tworzonych przez członków, byłych stypendystów i sympatyków. Grupy te stanowią bardzo ważny element w działalności Stowarzyszenia jako instytucji stypendialnej. Członkowie grup ułatwiają stypendystom rozpoczęcie studiów i pobyt w obcym kraju, organizują zakwaterowanie, pomagają im w dopełnieniu formalności i nawiązaniu kontaktów naukowych i kulturalnych w nowym otoczeniu.

Stypendyści otrzymując pieniądze nie od instytucji państwowej, lecz od niezależnej, społecznej organizacji, zyskują w ten sposób niepowtarzalną okazję poznania kraju studiów w inny niż zwykle sposób. Dzieje się tak dlatego, iż Stowarzyszeniu zależy, aby stypendyści nawiązali jak najżywsze kontakty z polskimi studentami i pracownikami naukowymi. Osobiste kontakty i częste spotkania to filozofia GFPS; Stowarzyszenie stara się w ten sposób zaakcentować fakt, że jest nie tylko źródłem finansowym, ale przede wszystkim wspólnotą (Gemeinschaft).

Struktura Stowarzyszenia

Stowarzyszenie opiera swą działalność na społecznej pracy Zarządu i współpracy wcześniej wspomnianych grup lokalnych w poszczególnych miastach oraz na pracach komisji kwalifikacyjnych.

Struktura władz Stowarzyszenia opiera jest na trzech głównych filarach:

1. Walnym Zebraniu Członków,
2. Zarządzie,
3. Komisji Rewizyjnej.

Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Zwyczajne Walne Zebranie odbywa się raz do roku (najczęściej organizowane jest przez jedną z grup lokalnych) i na dwa tygodnie przed jego terminem wszyscy członkowie dostają pisemne zawiadomienie. O ważności funkcji, które spełnia Walne Zebranie, czytamy w paragrafie 13 Statutu:

do kompetencji Walnego Zebrania należą:

- a) uchwalanie programu działalności Stowarzyszenia,
- b) uchwalanie budżetu Stowarzyszenia,
- c) zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz udzielenie Zarządowi absolutorium,
- d) wybór, powoływanie i odwoływanie przewodniczącego i pozostałych członków Zarządu, a także Komisji Rewizyjnej,
- e) uchwalanie zmian Statutu i regulaminu wewnętrznego Stowarzyszenia.

Pracą Stowarzyszenia kieruje Zarząd⁴ wybierany na okres dwóch lat przez Walne Zebranie Członków. W skład Zarządu wchodzi 6 osób, każdej z nich przypisane są określone obowiązki. Przewodniczący Zarządu zwołuje posiedzenia, które odbywają się raz w miesiącu; omawiane są na nich sprawy związane z gospodarowaniem finansami, szukaniem nowych dróg pozyskania funduszy umożliwiających rozwój działalności, koordynacją wszelkich działań, troszczeniem się o utrzymywanie kontaktów z partnerem oraz grupami lokalnymi. Do zadań Zarządu należy również reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i realizowanie uchwał Walnego Zebrania.

Trzecim organem władz Stowarzyszenia jest Komisja Rewizyjna składająca się z 3 do 5 członków. Członek Komisji nie może pełnić żadnej funkcji w Zarządzie, może natomiast brać udział w posiedzeniach Zarządu z głosem doradczym. Zadaniem Komisji jest badanie przynajmniej raz do roku całokształtu działalności Stowarzyszenia, a zwłaszcza jego gospodarki finansowej, opłacania składek członkowskich i zarządzania majątkiem. Od decyzji Komisji Rewizyjnej zależy, czy Zarządowi udzielone zostanie absolutorium.

Źródła finansowania

Stowarzyszenie nie dysponuje żadnym własnym funduszem, dlatego też przy realizacji swoich przedsięwzięć zwraca się o dofinansowanie do różnych instytucji. Honorowa praca członków umożliwia maksymalne wykorzystanie środków finansowych na cele stypendialne i kulturalno-naukowe. Wzrost zainteresowania działalnością organizacji skłonił założycieli do próby przekonania o słuszności jej idei Fundacji Roberta Boscha, która wspiera finansowo poczynania Stowarzyszenia⁵.

Na podstawie umowy w sprawie wymiany młodzieży 17 czerwca 1991 roku sygnowano utworzenie Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieżowej (PNWM). Po ratyfikowaniu dokumentu przez oba parlamenty organizacja podjęła pracę

⁴ Statut Polsko-Niemieckiego Stowarzyszenia Naukowo-Kulturalnego, stan z 20.07.1998.

⁵ W okresie do 1999 roku Fundacja finansowała kursy językowe, stypendia dla Polaków (dotychczas z jej środków przyznano 175 naukowych stypendiów), działalność wydawniczą i naukowo-kulturalną.

w styczniu 1993 roku. PNWM dysponuje własnym funduszem, który dał początek polsko-niemieckiej fundacji. Przedsięwzięcia Stowarzyszenia finansowane są także przez tę Fundację. Jest to jedyna organizacja wspierająca pobyty naukowe niemieckich studentów i doktorantów w Polsce (jej wsparcie jest kluczowym elementem programu stypendialnego).

Innymi źródłami finansowania są Fundacja Im. Stefana Batorego wspierająca program stypendialny oraz Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży finansująca organizację tandemowych kursów językowych.

Budżet Stowarzyszenia współtworzą także darowizny i dotacje przedsiębiorstw i osób prywatnych, a także składki członkowskie. Majątkiem w myśl Statutu dysponuje Zarząd, który corocznie rozlicza się przed Komisją Rewizyjną.

Formy działalności

Dzięki finansowemu wsparciu GFPS może realizować swoje cele. W paragrafie szóstym statutu wymienione są formy działalności, za pomocą których Stowarzyszenie dąży do ich osiągnięcia:

- 1) wymianę stypendialną, szczególnie we wzajemnej współpracy partnerskiej,
- 2) działalność naukową, polegającą na organizowaniu konferencji i seminariów oraz wspieraniu indywidualnych i zespołowych projektów badawczych,
- 3) organizację kursów języka niemieckiego i języka polskiego, imprez kulturalnych i edukacyjnych dla Polaków i obcokrajowców,
- 4) utrzymywanie współpracy z partnerem oraz innymi instytucjami niemieckimi i polskimi o podobnym charakterze, w organizowaniu i przeprowadzaniu inicjowanych przez te organizacje przedsięwzięć,
- 5) prowadzenie działalności przekładowej i wydawniczej,
- 6) organizację spotkań i imprez kulturalnych dla stypendystów.

Władze Stowarzyszenia istotnie starają się realizować wymienione formy działalności od początku jego powstania. Wymiana stypendialna w GFPS rozpoczęła się przed 15 laty, od tego czasu polscy studenci i doktoranci wszystkich kierunków studiów – od humanistycznych począwszy, na medycznych i technicznych kończąc – mogli ubiegać się o miejsce na uniwersytecie w Niemczech.

Wzrastające zainteresowanie studiami w Polsce było bodźcem do podjęcia inicjatywy przyznawania również niemieckim studentom semestralnych stypendiów naukowych. Od października 1994 roku GFPS-Polska umożliwiło niemieckim stypendystom studiowanie i opiekę w większych ośrodkach uniwersyteckich Polski. Stypendium GFPS przeznaczone jest dla osób wyróżniających się wynikami w nauce oraz ciekawym projektem naukowym popartym pasją badawczą. Przy wyborze stypendystów Komisja kieruje się nie tylko kryteriami naukowymi, stara się również wyszukiwać osoby ciekawe świata, otwarte, gotowe podjąć dyskusję na aktualne tematy społeczne, ekonomiczne czy polityczne i w ten sposób chętnie poszerzać własne horyzonty.

Stypendystów wybierają niezależne komisje kwalifikacyjne działające w Krakowie i Lublinie po przeprowadzanej dwa razy do roku, w sposób otwarty i powszechny, akcji kwalifikacyjnej. Komisja składa się z uniwersyteckich pracowników naukowych, a także członków GFPS i GFPS – Polska. Jest odpowiedzialna nie tylko za ocenę nadesłanych wniosków, przeprowadzenie rozmów kwalifikacyjnych i w końcu za podjęcie decyzji, komu przyznane zostanie stypendium, lecz również za przeprowadzenie akcji informacyjnej, tzn. przygotowanie plakatów i poinformowanie uczelni o realizowanych w danym roku przedsięwzięciach. Oprócz stypendiów naukowych Stowarzyszenie przyznaje stypendia biblioteczne dla studentów i doktorantów zbierających specjalistyczne materiały do swoich prac naukowych oraz jednomiesięczne stypendia językowe pozwalające na doskonalenie języka.

Z charakteru udzielanych stypendiów wynika potrzeba organizowania seminariów. Seminaria są kolejną formą działalności Stowarzyszenia mającą najdłuższą tradycję. Organizowane są one dwa razy do roku; w Niemczech odbywają się one we Vlotho/Weserbergland, w Polsce każdorazowo w innym mieście. W seminarium uczestniczy 25-35 osób. Pierwsze tego typu spotkanie odbyło się w Nałęczowie w 1995 roku, a jego temat brzmiał „Polonia prima facie”. Trzydniowe spotkanie umożliwiła stypendystom przedstawienie swojego projektu naukowego, podzielenie się zdobytymi wrażeniami, zapoznanie się z planami pozostałych stypendystów, poznanie studentów i członków GFPS. Część seminarium poświęcona jest tradycyjnie jednemu tematowi z polsko-niemieckiej dziedziny, przy czym referaty wprowadzające wygłaszane są przez zaproszonych fachowców. Prelekcje tematyczne wygłaszane przez zaproszonych gości mają na celu przybliżenie kultury, tradycji bądź też nauki w danym kraju.

Kolejną formą są kursy językowe organizowane przez GFPS, mające na celu nie tylko praktyczne i teoretyczne poznanie języków. Ideą tych kursów jest możliwość poznania ludzi, kultury i tradycji. Są to oryginalne kursy „tandemowe”, polegające na tym, że połowę uczestników stanowią Polacy uczący się niemieckiego, a połowę Niemcy uczący się polskiego. Także miejsce kursu ma charakter „tandemowy”: połowę pobytu (2 tygodnie) wszyscy kursanci spędzają w Niemczech, a połowę w Polsce. Kursy te umożliwiają, obok nauki języka, wymianę doświadczeń, skonfrontowanie wyobrażeń z rzeczywistością oraz zawiązanie nowych przyjaźni. Wielu spośród uczestników kursów ubiega się później o stypendium naukowe i angażuje się w działalność grup lokalnych.

Inną formą corocznie realizowaną przez Stowarzyszenie jest tak zwane forum. Jest to spotkanie połączone z warsztatami naukowymi i kulturalnymi dla byłych stypendystów, członków i sympatyków GFPS i GFPS – Polska. Do początku lat dziewięćdziesiątych forum było spotkaniem, na którym dominowały referaty i dyskusje prowadzone przez specjalistów, potem wprowadzono również warsztaty (literackie, filozoficzne, historyczne, krajoznawcze, fotograficzne, te-

atralne), dzięki którym zaistniały większe możliwości zbliżenia się do danego tematu. Każdemu spotkaniu przyświeca inny temat; od kilku lat często poruszane są kwestie związane z integracją europejską, aby w ten sposób zwiększyć wiedzę o idei i sposobie funkcjonowania Unii Europejskiej. Forum zostało tak zaplanowane, aby z jednej strony dać możliwość prowadzenia dyskusji pomiędzy polskimi i niemieckimi studentami oraz naukowcami, z drugiej zaś strony – aby stać się miejscem spotkań, w którym prywatne kontakty stanowią ważny czynnik porozumienia.

Oprócz forum w ramach imprez kulturalnych GFPS organizuje spotkania pod nazwą „Dni Miasta”, np. Dni Drezna, Dni Heidelbergu. Jest to jeszcze jedna możliwość spotkania się z obcą kulturą, poznania nowych zakątków i porozumiewania. Spotkania takie trwają trzy dni i odbywają się dwa razy do roku, każdorazowo w innym mieście.

Działalność wydawnicza Stowarzyszenia wiąże się z momentem powstania organizacji. Zarówno GFPS, jak i GFPS – Polska wydają co kwartał biuletyny; kwartalnik GFPS nosi nazwę „Hin und her”, natomiast jego polskim odpowiednikiem jest „Bez Wandy” (początkowy tytuł „Bez Nazwy”). W nich na blisko 40 stronach nie tylko przedstawiana jest działalność, ale również omawia się zagadnienia historyczne, kulturalne, polityczne i społeczne, które w głównej mierze dotyczą problematyki polsko-niemieckiej. Niemiecka część Stowarzyszenia wydaje także Almanach GFPS, który daje możliwość rozeznania się w rocznej działalności organizacji.

GFPS – Polska podjęło również inicjatywę wydawania miesięcznika zawierającego przedruki publikacji o Niemczech i Niemcach ukazujących się w wybranych tytułach polskiej prasy (m.in. „Gazety Wyborczej”, „Polityki”, „Wprost”, „Rzeczpospolitej”)⁶. Zespół redakcyjny czasopisma dokonuje wyboru artykułów o Niemczech, służących pomocą w rozeznaniu się w aktualnej sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej Niemiec.

Stowarzyszenie w realizacji swych przedsięwzięć współpracuje z różnymi partnerami. Fryburska grupa GFPS organizuje raz w roku razem z Centrum Niemiecko-Polskim i Stowarzyszeniem Fryburskich Przyjaciół Polski program kulturalno-informacyjny poświęcony polsko-niemieckim tematom. Grupa krakowska natomiast współpracuje z Domem Norymberskim, gdzie realizuje projekty młodych artystów, urządzając wystawy malarstwa, grafiki i fotografii, przybliża niemieckie zwyczaje i kulturę poprzez projekcje filmowe oraz organizuje różne spotkania z osobistościami życia kulturalnego. Wiele grup lokalnych utrzymuje stałe kontakty z polsko-niemieckimi towarzystwami działającymi w większości niemieckich miast.

Widać więc wyraźnie, iż zakres działalności Stowarzyszenia nie ogranicza się wyłącznie do prowadzenia wymiany stypendialnej; równie ważne jest inicjowanie

⁶ *Niemcy w polskiej prasie-przegląd*, GFPS – Polska, Kraków, nr 12/1995.

kulturalno-naukowych przedsięwzięć o bardzo różnorodnym charakterze. Takie szerokie spektrum organizowanych imprez świadczy bezsprzecznie o efektywnej pracy. Wszystko to służy integracji, wzajemnemu zrozumieniu i poszerzeniu wzajemnej wiedzy o naszych krajach.

Osiągnięcia i funkcje Stowarzyszenia w opinii stypendystów i współpracowników

Stowarzyszenie poszczycić się może dużymi osiągnięciami, na co bezsprzecznie wskazują wypowiedzi byłych stypendystów oraz współpracowników.

Sam dosyć często zastanawiałem się, jakie wydarzenia i jacy ludzie najbardziej zadeydowali o moim dzisiejszym położeniu, zainteresowaniach, kręgu znajomych? Przyznaję, iż stale wracam do studiów oraz tego relatywnie krótkiego okresu pobytu na stypendium w Niemczech. To ten wyjazd był tym „rokiem kluczem” dla mojego dalszego rozwoju. To wtedy poczęły krystalizować się moje pytania co do własnej tożsamości, również narodowej. To dzięki pobytowi w Niemczech zacząłem odkrywać historię Europy w większej perspektywie. Podczas tego pobytu wyszedłem w swoim myśleniu poza ów, jakże typowy dla nas, polonocentryzm, tzn. postrzeganie innych krajów wyłącznie poprzez pryzmat własnych ran, klęsk i przewag⁷.

Sercem Stowarzyszenia jest chęć wspólnego działania, chęć rozmowy, to chyba urzekło moje serce. To sprawiło, że w przeciągu kilku dni nauczyłam się mówić zamiast oni – my. Możemy się od siebie wiele nauczyć i to jest nasza ogromna siła⁸.

Być wdzięcznym ludziom, którzy zorganizowali kurs językowy, to za mało. Dla mnie naturalnym było włączyć się w pracę GFPS – Polska. Jeżeli swoją pracą i zaangażowaniem zarazem inne osoby i przekonani do GFPS, to uznam to za swój sukces⁹.

Żadne zajęcia nie były obowiązkowe, jednak brała w nich udział duża część osób. Świetną rzeczą było to, że organizatorzy podchwytywali pomysły, które zgłaszali uczestnicy kursu. Odnosiliśmy wrażenie, że poza samym uczestnictwem w kursie mieliśmy także częściowy wpływ na jego organizację¹⁰.

Spotkanie w ramach „Dni Drezdeńskich”, było kolejnym niezapomnianym przeżyciem, gdzie naprawdę mnóstwo zobaczyliśmy i nauczyliśmy się o sobie¹¹.

Podsumowując mój pobyt w Polsce, jednym zdaniem mogę powiedzieć, że tylko przebywając przez dłuższy czas w kraju można przyjrzeć się nawet najmniejszym drobiazgom i zabrać ze sobą rozmaite: smutne, wesołe, ciekawe, pouczające, zdumiewające,

⁷ „Bez Nazwy”, GFPS – Polska, Kraków nr 2/1996, s. 27.

⁸ *Ibidem*, s. 40.

⁹ „Bez Wandy”, GFPS – Polska, Kraków nr 1/1997, s. 20.

¹⁰ Polski Kalendarz Europejski, Polska Fundacja im. Roberta Schumana, Warszawa 1999, nr 11, s. 8.

¹¹ „Bez Wandy”, GFPS – Polska, Kraków nr 5/1998, s. 48.

wzruszające i szokujące – jedyne w swoim rodzaju, ale pod każdym względem niesamowite doświadczenia, których tak szybko nie zapomnę¹².

Muszę przyznać, że nauczyłam się we Wrocławiu wielu rzeczy. Mogę o sobie powiedzieć, że lepiej rozumiem niektóre postawy oraz drogi myślenia Polaków, które wcześniej wydawały mi się nie do ogarnięcia. „Uwrażliwiłam się” wobec drugiego społeczeństwa, a to pomaga nie tylko w zrozumieniu, lecz i rozwiązywaniu konfliktów, do których dochodzi ze względu na odmiennosc drugiego narodu. Myślę, że tę odmiennosc udało mi się dość głęboko przeniknąć¹³.

Czytając te wypowiedzi, odnosi się wrażenie, że owe osiągnięcia Stowarzyszenia stypendyści postrzegają nie tylko w tym, że zdobyli nowe doświadczenia, nową wiedzę, ale przede wszystkim w tym, że zaczęli lepiej rozumieć mieszkańców sąsiadującego kraju.

Działalność Stowarzyszenia została dostrzeżona i doceniona również przez rządy obu państw. W 1996 roku obie partnerskie organizacje zostały laureatem Polsko-Niemieckiej Nagrody ustanowionej w art. 35 Traktatu między RP i RFN o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy. Ta corocznie przyznawana nagroda po raz pierwszy trafiła w ręce organizacji pozarządowej. Wcześniej laureatami byli m. in. Tadeusz Mazowiecki, Willy Brandt, Europejski Uniwersytet w Wladri nie wraz z Kolegium Polonicum. Podczas uroczystości wręczenia nagrody ówczesny Minister Spraw Zagranicznych Dariusz Rosati powiedział:

dawni działacze GFPS są dzisiaj dziennikarzami, życzliwymi kronikarzami i komentatorami wydarzeń kraju – sąsiada, dyplomatami i naukowcami. [...] Jestem przekonany, że kontakt młodych Polaków i Niemców, z dorobkiem naukowym i kulturalnym, rzeczywistością dziejową sąsiada, nie tylko nas wzbogaca i pomaga zrozumieć lepiej partnera. Co więcej zmienia on trwale zarówno jednych, jak i drugich.

Rok 1989 był dla GFPS kolejnym pełnym sukcesów. Stowarzyszenie zostało wybrane spośród 143 zgłoszonych do nagrody Jugend Oskar, przyznawanej przez Koerber-Stiftung. W kategorii „Niemiecko-Polskie Projekty” praca Stowarzyszenia została oceniona bardzo wysoko.

Liczba takich organizacji, jak przedstawione Stowarzyszenie, prowadzących swoją działalność w Polsce, jak i w Niemczech, zwiększa się co rok, w zależności od obszaru faktycznie wykonywanych zadań. Stanowią one ważny element procesu budowania naszej wspólnej przyszłości. Jest to jeden ze sposobów wychowywania młodych ludzi w duchu przyjaźni między narodami.

Wnioski i postulaty

We współczesnej rzeczywistości istnieje potrzeba stworzenia dla młodzieży naturalnej przestrzeni sprzyjającej rozwojowi samodzielności i aktywności. Taką

¹² *Ibidem*, nr 1/1999, s. 35.

¹³ *Ibidem*, nr 2/1999, s. 22.

szansę dają działające w środowiskach społecznych rozmaite zrzeszenia i stowarzyszenia.

Stowarzyszenia stwarzają możliwość prowadzenia dialogu, który z kolei prowadzi do znalezienia jakiejś wspólnej oceny pomagającej w zrozumieniu się obu krajów. Dialog taki potrzebny jest zarówno Polakom, jak i Niemcom, aby mogli oni lepiej zrozumieć drugą stronę i przez to zrozumienie partnera dokonać zmian w sobie samych. Umożliwienie prowadzenia rozmów i bezpośrednia współpraca są najskuteczniejszym lekarstwem przeciwko wrogości, uprzedzeniom narodowym i nienawiści do cudzoziemców. Tak więc realizowanie międzynarodowych projektów i inicjatyw, które będą przekraczać granice, jest sposobem na budowanie czegoś wspólnego.

Wydaje się bardzo ważne, aby stosunki pomiędzy narodami nie rozwijały się tylko w kierunku ekskluzywnego przedsięwzięcia, w którym biorą udział wyłącznie przedstawiciele rządu, politycy i ludzie elity, lecz aby dotarły do jak największej liczby młodych ludzi, gdyż to młodzież będzie w przyszłości gwarantowała pokojowe współżycie w Europie.

Pozyskanie młodego pokolenia do działań na rzecz pojednania to ważne zadanie, przed którym stoją pedagodzy. Potrzebni tu są ludzie, którzy – jak pisał Aleksander Kamiński¹⁴ – „będą umieli nasycić środowisko czynnikami „sił społecznych” – komórkami organizacyjnymi, ludźmi aktywnymi kulturalnie i społecznie, pragnącymi ulepszyć zastany stan rzeczy, umiejacymi inspirować, animować, podejmować zadania”. Inicjatywa, która wychodzi od młodych ludzi i związana jest z naturalnym, niewymuszonym przez nikogo współdziałaniem, jeśli jeszcze u jej podstaw leżą wspólne zainteresowania i potrzeby, ma duże szanse, aby cieszyć się zaangażowaniem młodzieży. Samodzielność daje młodym możliwości świadomego kierowania swoim postępowaniem, pozwala na zdobycie ogromnego doświadczenia w pracy organizacyjnej i zobaczenia z bliska, jakie zasady rządzą funkcjonowaniem takich organizacji.

Dobrze działające stowarzyszenie, przyciągające do siebie młodych ludzi, powinno powstać z ich inicjatywy, tworzyć samodzielnie plan przedsięwzięć i strukturę organizacyjną opartą na własnych potrzebach, zainteresowaniach i motywacjach. Ważne jest także, aby osoby zaangażowane w działalność traktowały to nie jako swój zawód i wymuszoną powinność, lecz jako pasję. Wychowawcza działalność takich zrzeszeń jest bezsprzeczna. Wskazywał na to Aleksander Kamiński, mówiąc o związkach młodzieży stanowiących instytucje wychowawcze. Stwarzają one warunki do aktywizacji młodzieży na różnych płaszczyznach życia zbiorowego, przyczyniają się do kształtowania osobowości, mają olbrzymi wpływ na socjalizację poprzez uczenie realizacji wspólnych zadań grupowych, rozwijanie umiejętności międzyludzkiej komunikacji, dostosowywanie

¹⁴ A. Kamiński, *Studia i szkice pedagogiczne*, Warszawa 1978, s. 218.

się do norm i zasad życia panujących w grupie. W ten sposób zaspokajają potrzeby młodych ludzi.

Szczególnie cennym przejawem działań prowadzonych przez stowarzyszenia są prace wykonywane na rzecz szerszej społeczności, dlatego też organizacje podejmujące aktywność w celu budowania lepszych stosunków w duchu dobrego sąsiedztwa i walki z uprzedzeniami zawsze będą ważnym elementem istniejącej rzeczywistości. Dlatego zwłaszcza, że stereotypy nie dają się usunąć raz na zawsze. Nowe sytuacje mogą natychmiast spowodować ponowne ożywienie wzajemnych uprzedzeń, tak więc walka z uogólnieniami wynika z nieślabnącej potrzeby. Poza tym wymiana młodzieży pozwala na dyfuzję dwóch kultur i tradycji, pomaga to spojrzeć z dystansu na rodzimą rzeczywistość, ułatwia oderwanie się od utrwalonych schematów i stereotypów, a tym samym sprzyja ewoluowaniu i krystalizacji własnych przekonań i poglądów.